

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

Кафедра латинської та іноземних мов



Навчальна програма дисципліни


**Латинська мова та медична термінологія**


**ОК 4 – 1 курс**

підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти

галузі знань 22 «Охорона здоров'я»

спеціальності 221 «Стоматологія»

Обговорено та ухвалено  
на засіданні кафедри  
латинської та іноземних мов  
Протокол №8 від 23 травня 2023 року  
Завідувач кафедри  
 проф. Павло СОДОМОРА

Затверджено  
методичною комісією  
деканату іноземних студентів  
Протокол № 4 від 31 травня 2023 року  
Голова методичної комісії  
 доц. Тетяна ЄЩЕНКО

**РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: кафедрою латинської та іноземних мов Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького**

Зміни та доповнення до програми навчальної дисципліни на 2023-2024 н. р. відповідно до наказу №1053-з від 24.03.2023 р.

<b>№</b>	<b>Зміст внесених змін (доповнень)</b>	<b>Протокол №, дата</b>	<b>Примітки</b>
1	Змін та доповнень не внесено.	Протокол №8 від 23 травня 2023 р.	-

**РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:**

**П. А. Содомора**, д. філос. наук, професор, завідувач кафедри латинської та іноземних мов Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

**Б. Я. Крив'як**, старший викладач кафедри латинської та іноземних мов Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

Завідувач кафедри  
д. філос. н., проф. Содомора П.А.

\_\_\_\_\_  
Підпис

## ВСТУП

### Програма вивчення навчальної дисципліни

#### Латинська мова та медична термінологія

відповідно до Стандарту вищої освіти *другого (магістерського) рівня*

галузі знань **22 «Охорона здоров'я»**

спеціальності **221 Стоматологія**

#### Опис навчальної дисципліни (анотація)

Вивчення латинської мови здійснюється впродовж першого року навчання у закладі вищої освіти (ЗВО) у галузі охорони здоров'я.

Латинська мова була та продовжує залишатися основною термінологічною мовою у всіх галузях медичної науки. Знання елементів латинської мови у значній мірі полегшує студентам та лікарям читання та розуміння медичної літератури написаною будь-якою іноземною мовою.

Програма включає вивчення тільки ті розділи граматики, засвоєння яких необхідне для розуміння сучасної анатомо-гістологічної клінічної та фармацевтичної термінології.

Видами навчальної діяльності студентів згідно з навчальним планом є:

- практичні заняття
- самостійна робота студентів (СРС).

Вивчення латинської мови та основ медичної термінології складається із практичного оволодіння основами граматики та принципами словотворення, засвоєння значень латинських та грецьких словотворчих елементів та знання визначеного мінімуму термінологічної лексики.

Латинська медична термінологія - поняття комплексне, до складу якого входить:

- анатомо-гістологічна номенклатура
- клінічна термінологія
- ботанічна номенклатура
- фармацевтична термінологія
- рецептура

**Предметом вивчення навчальної дисципліни є Латинська медична термінологія.**

**Міждисциплінарні зв'язки:** Програма зорієнтована на вивчення тільки тих розділів латинської граматики, засвоєння яких необхідне для розуміння сучасної анатомо-гістологічної клінічної та фармацевтичної термінології. На кожному занятті розглядаються питання структури медичних термінів у різних дисциплінах медико-біологічного циклу, тому лексичний матеріал до кожної граматичної теми вибирається і за медичним профілем (загально-медична та стоматологічна лексика).

Структура навчальної дисципліни	Кількість кредитів, годин, з них			Рік навчання семестр	Вид контролю	
	Всього	Аудиторних				СРС
		Лекцій (годин)	Практичних занять (год.)			
<b>Назва дисципліни:</b> <b><u>Латинська мова та медична термінологія</u></b>	<b>3 кредити / 90 год.</b>	<b>-</b>	<b>45</b>	<b>45</b>	<b>I курс</b>	<b>Залік</b>
<b>за семестрами</b>						
<b>Змістові модулі 1-3</b>	<b>1,5 кредитів / 45 год.</b>	<b>-</b>	<b>22</b>	<b>23</b>	<b>I семестр</b>	<b>-</b>
<b>Змістові модулі 4-5</b>	<b>1,5 кредитів / 45 год.</b>	<b>-</b>	<b>23</b>	<b>22</b>	<b>II семестр</b>	<b>Залік</b>

**Примітка: 1 кредит ECTS – 30 год. Аудиторне навантаження – 50% , СРС – 50%**

## **1. Мета та завдання навчальної дисципліни**

1.1. **Метою** навчальної дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» є формування базових лексико-граматичних знань та вмінь з перспективою їх подальшого використання у професійній діяльності.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» є демонструвати базові знання латинської термінології професійного спрямування; інтерпретувати зміст та основи ведення ділової міжнародної документації латинською мовою; розвивати професійні комунікативні навички загальноосвітнього, фахового та культурологічного характеру.

### **1.3. Компетентності та результати навчання:**

Згідно з вимогами Стандарту вищої освіти дисципліна забезпечує набуття студентами низки *компетентностей*, а саме:

#### ***Інтегральна:***

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія» у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/ або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

#### ***Загальні:***

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
3. Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.
4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
5. Здатність спілкуватися англійською мовою.
6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
8. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
9. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
10. Здатність бути критичним і самокритичним.
11. Здатність працювати в команді.
12. Прагнення до збереження навколишнього середовища.
13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

#### ***Фахові:***

1. Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.
2. Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.
14. Спроможність ведення нормативної медичної документації.
15. Опрацювання державної, соціальної та медичної інформації.

#### ***Спеціальні (іношомовні професійно орієнтовані комунікативні):***

1. здатність використовувати латинську медичну термінологію в практичній діяльності фахівця
2. здатність застосовувати латинську мову під час професійної діяльності на робочому місці, у адміністративних закладах охорони здоров'я та університетських

лікарнях

3. здатність ефективно використовувати професійну термінологію під час оформлення історії хвороби пацієнта, встановлення діагнозу, призначення лікування, виписування рецепту

4. здатність належної морально-етичної поведінки та професійної діяльності, дотримання громадянських прав та обов'язків, підвищення загальноосвітнього культурного рівня

## Матриця компетентностей

№	Компетентність	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
<b>Інтегральна</b>					
Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі охорони здоров'я за спеціальністю «Стоматологія» у професійній діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/ або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.					
<b>Загальні</b>					
1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.				
2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.				
3	Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.				
4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.				
5	Здатність спілкуватися англійською мовою.				
6	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.				
7	Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.				
8	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.				
9	Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.				
10	Здатність бути критичним і самокритичним.				
11	Здатність працювати в команді.				
12	Прагнення до збереження навколишнього середовища.				
13	Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.				
14	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.				
15	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.				
<b>Фахові:</b>					
1	Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.				
2	Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.				
14	Спроможність ведення нормативної медичної документації.				
15	Опрацювання державної, соціальної та медичної інформації.				
<b>Спеціальні (фахові) компетентності</b>					
1	Здатність використовувати латинську медичну термінологію в практичній діяльності фахівця	<i>Знати:</i> - Базові лексико-семантичні структури латинської мови - Правила словотвору - Терміни та терміноелементи греко-латинського походження	- диференціювати і аналізувати терміни і терміноелементи греко-латинського походження - реалізувати засвоєний лексико-граматичний матеріал у формі усних та письмових повідомлень - застосовувати загальну і наукову лексику при виконанні когнітивних завдань	Міжособистісна взаємодія: комунікація із викладачами, студентами Суб'єкт-об'єктна взаємодія: використання навчального лексико-граматичного матеріалу	Самостійність, відповідальність
2	Здатність застосування латинської мови під час професійної діяльності на робочому місці, у	<i>Знати:</i> - професійну лексику, що стосується медичних спеціальностей, системи, структури,	- відтворювати лексичний матеріал, пов'язаний із структурою клінічних та адміністративних закладів	Міжособистісна взаємодія: комунікація із пацієнтами, колегами, керівництвом Суб'єкт-об'єктна взаємодія:	Самостійність, відповідальність

	адміністративних закладах охорони здоров'я та університетських лікарнях	адміністративної та клінічної бази охорони здоров'я в Україні та країнах, мова яких вивчається - стоматологічне обладнання	охорони здоров'я - називати види стоматологічного обладнання фаховою мовою	використання навчального лексико-граматичного матеріалу	
3	Здатність ефективного використання професійної термінології під час оформлення історії хвороби пацієнта, встановлення діагнозу, призначення лікування, виписування рецепту	<i>Знати:</i> - вокабуляр та правила виписування рецептів - лінгвістичні та морально-етичні аспекти консультування пацієнтів - форми та види ліків, групи та джерела вітамінів латинською мовою - термінологію, пов'язану з темою гігієни ротової порожнини	відтворювати в усній та письмовій формах термінологію, що стосується поширених стоматологічних симптомів, захворювань способів їх діагностики та лікування	Міжособистісна взаємодія: комунікація із пацієнтами Суб'єкт-об'єктна взаємодія: використання навчального лексико-граматичного матеріалу	Самостійність, відповідальність
4	Здатність належної морально-етичної поведінки та професійної діяльності, дотримання громадянських прав та обов'язків, підвищення загальноосвітнього культурного рівня	<i>Знати:</i> - основні правила поведінки під час навчання у ВМ(Ф)НЗ - громадянські права та обов'язки - Клятву Гіппократа	- дотримання основних правил поведінки та етикету під час занять з латинської мови - демонструвати повагу, дотримуватись правил субординації проявляти емпатію та ввічливість під час консультації	Міжособистісна взаємодія: комунікація із студентами, викладачами, колегами	Відповідальність

**Програмні результати навчання, визначені стандартом вищої освіти спеціальності:**

2. Збирати інформацію про загальний стан пацієнта, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів щелепно-лицевої ділянки, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу.
14. Аналізувати та оцінювати державну, соціальну та медичну інформацію з використанням стандартних підходів та комп'ютерних інформаційних технологій.
16. Формувати цілі та визначати структуру особистої діяльності на підставі результату аналізу певних суспільних та особистих потреб.

17. Дотримуватися здорового способу життя, користуватися прийомами саморегуляції та самоконтролю.
18. Усвідомлювати та керуватися у своїй діяльності громадянськими правами, свободами та обов'язками, підвищувати загальноосвітній культурний рівень.
19. Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.
20. Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

*Результати навчання для дисципліни відповідно до рівнів пізнання:*

### **1. Запам'ятовування, знання:**

- засвоїти базовий термінологічний матеріал медичних дисциплін латинською мовою
- засвоїти лексичний матеріал, пов'язаний із тематикою дисципліни
- засвоїти граматичний матеріал дисципліни
- відтворити основні терміни, що відносяться до тем змістових модулів

### **2. Розуміння:**

- диференціювати і аналізувати терміни і терміноелементи греко-латинського походження у медичній термінології
- диференціювати і аналізувати терміноелементи у фармацевтичних назвах лікарських препаратів

### **3. Застосування:**

- реалізувати засвоєний лексичний матеріал у формі усних та письмових повідомлень
- застосовувати загальну наукову лексику при виконанні когнітивних завдань
- демонструвати професійні знання у навчальних ситуаціях
- інтерпретувати зміст професійної медичної термінології державною мовою в практичній діяльності фахівця
- володіти латинською медичною термінологією на рівні фахового використання та спілкування

### **4. Аналіз:**

- розпізнавати та аналізувати терміноелементи греко-латинського походження
- розпізнавати та аналізувати найменування лікарських препаратів та розуміти значення компонентів слова
- застосовувати набуті знання для розуміння міждисциплінарних зв'язків між фундаментальними медичними науками
- володіти засобами перевірки достовірності та коректності даних на професійну тематику та предметно
- володіти засобами пошуку інформації, демонструвати навички обробки та аналізу отриманої інформації

### **5. Оцінювання:**

- самостійно обирати навчальний матеріал під час виконання завдань самостійної роботи
- поєднувати здобуті знання під час самоконтролю
- оцінювати достовірність інформації на тематику дисципліни



## 2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС 90 годин.

## 3. Структура навчальної дисципліни

Тема	Практичні заняття	СРС	Індивід. робота
<b>Змістовий модуль 1. Фонетика. Структура анатомо-гістологічних термінів.</b>			
1. Вступ. Пандемії в античності і сучасності. COVID. Алфавіт. Вимова голосних та дифтонгів, приголосних і буквосполучень. Наголос. Довгота і короткість голосних.	2	10	-
2. Іменник: загальні відомості та граматичні категорії. Словникова форма. Неузгоджене означення.	2		-
3. Загальні відомості про прикметник. Прикметники I - II відміни. Дієприкметники минулого часу пасивного стану. Узгоджене означення. Професійні медичні вислови.	2		-
4. Іменники I відміни. Прийменники, які керують Acc. і Abl. Грецькі іменники I відміни.	2		-
5. Іменники II відміни, чоловічий, середній рід. Лексичний мінімум. Стоматологічна фразеологія. Грецькі іменники II відміни.	2		-
<b>Разом за змістовим модулем 1</b>	<b>10</b>	<b>10</b>	
<b>Змістовий модуль 2. Системне вивчення іменників III відміни як засіб побудови анатомо-гістологічних термінів.</b>			
6. Іменники III відміни. Три типи відмінювання.	2	8	-
7. Іменники III відміни чоловічого роду. Винятки з правила про рід. Моделі утворення багатослівних назв м'язів за їхньою функцією.	2		-
8. Іменники III відміни жіночого роду. Винятки з правила про рід. Зубна формула й латинські скорочення назв зубів, прийняті для її запису. Особливості відмінювання грецьких іменників на -sis.	2		-
9. Іменники III відміни середнього роду. Винятки з правила про рід. Професійні медичні вислови. Особливість відмінювання іменників грецького походження сер. роду на -ma. Іменник vas, vasis n.	2		-
<b>Разом за змістовим модулем 2</b>	<b>8</b>	<b>8</b>	
<b>Змістовий модуль 3. Системне вивчення прикметників III відміни. Ступені порівняння прикметників у медичній термінології. Іменники IV-V відміни.</b>			
10. Прикметники III відміни. Дієприкметники теперішнього часу активного стану та їх вживання в анатомічній термінології. Ступені порівняння.	2	5	-
11. Вивчення іменників IV-V відміни. Винятки. Загальні терміни і професійні вислови.	2		-
<b>Разом за змістовим модулем 3</b>	<b>4</b>	<b>5</b>	-
<b>Змістовий модуль 4. Клінічна термінологія.</b>			
12. Поняття «клінічна термінологія». Види клінічних термінів. Структура термінів-комполітів латинською та українською	2	14	-

мовами. Грецькі дублети іменників I відміни. Кінцеві терміноелементи I відміни.			
13. Грецькі дублети іменників II відміни. Кінцеві терміноелементи II відміни.	2		-
14. Грецькі дублети прикметників I-II відміни. Participium perfecti passivi у клінічній термінології. Грецькі дублети прикметників III відміни. Дієприкметники теперішнього часу активного стану.	2		-
15. Грецькі дублети іменників III відміни чоловічого роду. Кінцеві терміноелементи III відміни на -sis. Переклад термінів і діагнозів.	2		-
16. Грецькі дублети іменників III відміни жіночого роду. Утворення термінів – назв захворювань запального і неzapального характеру (-itis; -ōsis; -iasis).	2		-
17. Грецькі дублети іменників III відміни середнього роду. Кінцеві терміноелементи III відміни. Утворення термінів – назв захворювань пухлинного характеру (-oma; -ema).	2		-
18. Грецькі дублети іменників IV-V відміни.	2		-
19. Латинські та грецькі префікси. Префікси числівникового походження.	2		-
<b>Разом за змістовим модулем 4</b>	<b>16</b>	<b>14</b>	
<b>Змістовий модуль 5. Лексичне забезпечення фармацевтичної термінології. Рецепт. Державна фармакопея.</b>			
20. Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів, кислот, солей, оксидів, складних ефірів.	2	8	-
21. Відомості про фармацевтичну термінологію. Фармацевтичні частотні відрізки в назвах препаратів. Поняття про ботанічну номенклатуру. Назви рослин у номенклатурі лікарської сировини.	2		-
22. Рецепт, його структура. Розгорнуті і скорочені прописи рецептів. Латинська номенклатура лікарських форм. Додаткові написи в рецептах. Найуживаніші дієслівні форми у рецепті. Підсумковий контроль.	3		-
<b>Разом за змістовим модулем 5</b>	<b>7</b>	<b>8</b>	
<b>Усього годин 90/3 кредити ECTS</b>	<b>45</b>	<b>45</b>	
<b>Підсумковий контроль</b>	<b>Залік</b>		

**4. Тематичний план лекцій:** лекцій немає

**5. Тематичний план практичних занять:**

№ п.п.	ТЕМА	К-сть годин
1	Вступ. Пандемії в античності і сучасності. COVID. Алфавіт. Вимова голосних та дифтонгів, приголосних і буквосполучень. Наголос. Довгота і короткість голосних.	2
2	Іменник: загальні відомості та граматичні категорії. Словникова форма. Неузгоджене означення.	2
3	Загальні відомості про прикметник. Прикметники I - II відміни. Дієприкметники минулого часу пасивного стану. Узгоджене означення. Професійні медичні вислови.	2
4	Іменники I відміни. Прийменники, які керують Acc. і Abl. Грецькі іменники I відміни.	2
5	Іменники II відміни, чоловічий, середній рід. Лексичний мінімум. Стоматологічна фразеологія. Грецькі іменники II відміни.	2
6	Іменники III відміни. Три типи відмінювання.	2
7	Іменники III відміни чоловічого роду. Винятки з правила про рід. Моделі	2

	утворення багатослівних назв м'язів за їхньою функцією.	
8	Іменники III відміни жіночого роду. Винятки з правила про рід. Зубна формула й латинські скорочення назв зубів, прийняті для її запису. Особливості відмінювання грецьких іменників на -sis.	2
9	Іменники III відміни середнього роду. Винятки з правила про рід. Професійні медичні вислови. Особливість відмінювання іменників грецького походження сер. роду на -ma. Іменник vas, vasis n.	2
10	Прикметники III відміни. Дієприкметники теперішнього часу активного стану та їх вживання в анатомічній термінології. Ступені порівняння.	2
11	Вивчення іменників IV-V відміни. Винятки. Загальні терміни і професійні вислови.	2
<b>Всього (I семестр)</b>		<b>22</b>
12	Поняття «клінічна термінологія». Види клінічних термінів. Структура термінів-комполітів латинською та українською мовами. Грецькі дублети іменників I відміни. Кінцеві терміноелементи I відміни.	2
13	Грецькі дублети іменників II відміни. Кінцеві терміноелементи II відміни.	2
14	Грецькі дублети прикметників I-II відміни. Participium perfecti passivi у клінічній термінології. Грецькі дублети прикметників III відміни. Дієприкметники теперішнього часу активного стану.	2
15	Грецькі дублети іменників III відміни чоловічого роду. Кінцеві терміноелементи III відміни на -sis. Переклад термінів і діагнозів.	2
16	Грецькі дублети іменників III відміни жіночого роду. Утворення термінів – назв захворювань запального і незапального характеру (-itis; -ōsis; -iasis).	2
17	Грецькі дублети іменників III відміни середнього роду. Кінцеві терміноелементи III відміни. Утворення термінів – назв захворювань пухлинного характеру (-oma; -ema).	2
18	Грецькі дублети іменників IV-V відміни.	2
19	Латинські та грецькі префікси. Префікси числівникового походження.	2
20	Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів, кислот, солей, оксидів, складних ефірів.	2
21	Відомості про фармацевтичну термінологію. Фармацевтичні частотні відрізки в назвах препаратів. Поняття про ботанічну номенклатуру. Назви рослин у номенклатурі лікарської сировини.	2
22	Рецепт, його структура. Розгорнуті і скорочені прописи рецептів. Латинська номенклатура лікарських форм. Додаткові написи в рецептах. Найуживаніші дієслівні форми у рецепті. Підсумковий контроль.	3
<b>Всього (II семестр)</b>		<b>23</b>
<b>РАЗОМ</b>		<b>45</b>

## 6. Тематичний план самостійної роботи студентів

№ п. п.	ТЕМА	К-ть годин	Вид контролю
1	Пандемії в античності і сучасності. COVID. Латинські назви лікарських засобів проти вірусних захворювань.	2	Поточний контроль на практичних заняттях
2	Структура анатома – гістологічних термінів. Неузгоджене означення, способи перекладу. Граматичні категорії прикметника. Узгоджене означення. Структура багатослівного анатомічного терміна з різними типами означень.	4	
3	Іменники I відміни. Грецькі іменники I відміни. Дієслово sum, esse. Найуживаніші прийменники з Acc. і Abl.	2	
4	Іменники II відміни. Чоловічий та середній рід. Прикметники I групи. Дієприкметники минулого часу пасивного стану. Суфікси. Медична фразеологія.	2	

5	Іменники III відміни.	4	
6	Іменники III відміни. Винятки. Суфікси. Особливості відмінювання деяких іменників III відміни. Медична фразеологія.	4	
7	Прикметники III відміни. Дієприкметники теперішнього часу активного стану. Ступені порівняння прикметників в медичній термінології. Особливості ступенювання та вживання в медичній термінології.	3	
8	Іменники IV-V відміни. Винятки. Медична фразеологія.	2	
<b>Всього (I семестр)</b>		<b>23</b>	
1	Види клінічних термінів. Структура термінів-комполітів латинською та українською мовами. Грецькі дублети іменників I відміни. Кінцеві терміноелементи I відміни.	2	Поточний контроль на практичних заняттях
2	Грецькі дублети іменників II відміни. Кінцеві терміноелементи II відміни. Грецькі дублети прикметників I-II відміни. Participium perfecti passivi у клінічній термінології.	2	
3	Грецькі дублети іменників III відміни. Суфікси -itis; ōsis; iasis. Суфікси -oma; -ema. Кінцеві терміноелементи III відміни.	2	
4	Грецькі дублети прикметників III відміни. Дієприкметники теперішнього часу активного стану.	4	
5	Грецькі дублети іменників IV-V відміни. Словотвір. Латинські та грецькі префікси. Числівники в ролі префіксів.	2	
6	Структура діагнозів та їх переклад. Найуживаніші європейські скорочення в клінічній термінології.	2	
7	Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів, кислот, солей, оксидів, складних ефірів. Відомості про фармацевтичну термінологію. Словотвірчі елементи, що вказують на належність лікарського засобу до фармакологічної групи. Словотвірчі елементи, що вказують на фармакологічну дію лікарської речовини. Назви рослин у номенклатурі лікарської сировини.	4	
8	Розгорнуті і скорочені прописи рецептів. Латинська номенклатура лікарських форм. Фармацевтичні частотні відрізки в назвах препаратів. Виписування рецептів на рідкі, м'які та тверді лікарські форми. Скорочення в рецептах.	4	
<b>Всього (II семестр)</b>		<b>22</b>	
<b>РАЗОМ СРС з дисципліни</b>		<b>45</b>	

**7. Індивідуальні завдання** для студентів не заплановані.

#### **8. Методи навчання:**

Використання методів навчання в процесі викладання навчальної дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» зумовлено пізнавальним і виховним значенням цієї дисципліни та її місцем в системі підготовки фахівця, а також метою і завданнями її вивчення. У процесі викладання дисципліни доцільно використовувати такі методи навчання, як словесні (розповідь, бесіда, інструктаж), практичні методи (різні види вправ, контрольні роботи, тестові завдання) та наочні методи (підручник, дошка, таблиці).

Однією з форм організації навчального процесу та ефективним засобом активації пізнавальної діяльності студентів є самостійна робота. Організація та контроль самостійної роботи студентів здійснюється та оцінюється під час консультативної роботи викладача та на аудиторних заняттях протягом семестру.

#### **9. Методи контролю:**

Контроль дисципліни включає три етапи/види оцінювання: 1) поточний контроль, 2) контроль самостійної роботи та 3) підсумковий контроль.

**10. Поточний контроль** здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей з кожної теми. При оцінюванні навчальної діяльності студентів необхідно

надавати перевагу стандартизованим методам контролю: усне повідомлення на релевантну тематику, тестування, структуровані письмові роботи. Форми оцінювання поточної навчальної діяльності стандартизовані і включають контроль лексичних та граматичних навичок.

Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність студенту виставляються оцінки за 4-ри бальною (традиційною) шкалою з урахуванням затверджених критеріїв.

*Критерії оцінювання:*

Оцінка за чотирибальною шкалою	Критерії
«5»	Вільно читати і писати латинською мовою, проводити морфологічний аналіз латинської лексики в межах граматики дисципліни релевантної теми; свідомо користуватися науковою анатоми-гістологічною, клінічною та фармацевтичною термінологією.
«4»	Розуміти граматичний матеріал та знати лексичний матеріал релевантної теми; перекладати з української мови латинською та з латинської українською медичні терміни.
«3»	Перекладати зі словником елементарні фахові терміни, розуміючи граматичну структуру їх побудову.
«2»	Розпізнавати та читати окремі вивчені слова, писати вивчені слова та словосполучення.

Тестовий поточний контроль передбачений в межах кожної теми дисципліни. Він включає завдання множинного вибору (1 бал) і завдання на перевірку практичних навичок, зокрема, переклад, відповіді на запитання тощо (2 бали). Тестовий контроль рекомендовано оцінювати відповідно до таких критеріїв:

**Оцінка за 4-бальною шкалою    Пропорція правильних відповідей (мінімум)**

«5»	90%
«4»	70%
«3»	60%
«2»	Менше 50%

Середнє арифметичне виставлених за традиційною 4-бальною шкалою оцінок конвертується у бали в кінці вивчення розділу дисципліни «Латинська мова та медична термінологія».

*Самостійна робота студентів* оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті. Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу, контролюється при підсумковому контролі.

## **11. Форма підсумкового контролю успішності навчання - залік**

Формою підсумкового контролю є залік. Це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння студентом навчального матеріалу з дисципліни виключно на підставі результатів виконання ним усіх видів навчальних робіт, передбачених робочою навчальною програмою. Залік виставляється за результатами поточного контролю і проводиться після закінчення її вивчення до початку екзаменаційної сесії. Оцінка з дисциплін, формою підсумкового контролю яких є залік, базується на результатах поточної навчальної діяльності та виражається за двобальною шкалою «зараховано» або «не зараховано». Для зарахування студент має отримати за поточну навчальну діяльність бал не менше 60% від максимальної суми балів з дисципліни (120 балів).

## 12. Схема нарахування та розподіл балів, які отримують студенти:

Для дисциплін формою підсумкового контролю яких є залік:

**Максимальна кількість балів**, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність при вивченні дисципліни становить 200 балів.

**Мінімальна кількість балів**, яку повинен набрати студент за поточну навчальну діяльність для зарахування дисципліни становить 120 балів.

**Розрахунок кількості балів** проводиться на підставі отриманих студентом оцінок за 4-ри бальною (національною) шкалою під час вивчення дисципліни, шляхом обчислення середнього арифметичного (СА), округленого до двох знаків після коми. Отримана величина конвертується у бали за багатобальною шкалою таким чином:  $x = \frac{CA \times 200}{5}$

5

Для зручності наведено таблицю перерахунку за 200-бальною шкалою:

### Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу для дисциплін, що завершуються заліком

4 - бальна шкала	200 - бальна шкала
5,00	200
4,98	199
4,95	198
4,93	197
4,90	196
4,88	195
4,85	194
4,83	193
4,80	192
4,78	191
4,75	190
4,73	189
4,70	188
4,68	187
4,65	186
4,63	185
4,60	184
4,58	183
4,55	182
4,53	181
4,50	180

4 - бальна шкала	200 - бальна шкала
4,45	178
4,43	177
4,40	176
4,38	175
4,35	174
4,33	173
4,30	172
4,28	171
4,25	170
4,23	169
4,20	168
4,18	167
4,15	166
4,13	165
4,10	164
4,08	163
4,05	162
4,03	161
4,00	160
3,98	159
3,95	158

4 - бальна шкала	200 - бальна шкала
3,90	156
3,88	155
3,85	154
3,83	153
3,80	152
3,78	151
3,75	150
3,73	149
3,70	148
3,68	147
3,65	146
3,63	145
3,60	144
3,58	143
3,55	142
3,53	141
3,50	140
3,48	139
3,45	138
3,43	137
3,40	136

4 - бальна шкала	200 - бальна шкала
3,35	134
3,33	133
3,30	132
3,28	131
3,25	130
3,23	129
3,20	128
3,18	127
3,15	126
3,13	125
3,10	124
3,08	123
3,05	122
3,03	121
3,00	120
Менше 3	Недостатньо

## 13. Методичне забезпечення

**Практичні заняття** орієнтовані на розвиток та засвоєння основних навичок, а саме: читання, говоріння, письмо та організовані відповідно до конкретних цілей тем дисципліни.

### Кінцеві цілі дисципліни

- вміти читати та писати;
- знати основи граматики (відміни іменників та прикметників, узгодження прикметників з іменниками, дієслова у формах, що вимагає програма, вживання та переклад вищого і найвищого ступенів порівняння прикметників, числівники та їх словотворчі елементи у клінічних термінах і у назвах препаратів, займенники та прислівники, що вживаються у клінічній і фармацевтичній термінології);
- знати анатомічну термінологічну лексику та вміти її перекладати;
- вміти перекладати анатомічні терміни з різними типами означень;
- вміти перекладати клінічні терміни, аналізувати терміноелементи і грецькі дублети;
- знати структуру діагнозів та їх види і вміти їх перекладати;

- знати принципи утворення номенклатурних назв та термінів у ботанічній фармакогностичній, хімічній номенклатурах та у номенклатурі лікарських засобів;
- вміти аналізувати найменування лікарських препаратів та пояснювати значення компонентів слова;
- вміти перекладати без словника з латинської мови українською та з української латинською фармацевтичні терміни, рецепти у повній та скороченій формах будь-якого рівня складності;
- знати лексичні фармацевтичні одиниці та основні словотворчі елементи, що використовуються в клінічних термінах та у назвах препаратів;
- знати крилаті латинські вирази; анатомічні, клінічні та фармацевтичні ідіоми.

### **Перелік питань для підсумкового контролю**

- читання лексичного матеріалу (алфавіт, класифікація звуків, правила вимови голосних, передача дифтонгів, передача грецьких диграфів, буквосполучення);
- наголос;
- морфологічні категорії іменників (словникова форма, визначення відміни, знаходження основи);
- синтаксична конструкція «неузгоджене означення», способи перекладу українською та латинською мовою;
- морфологічні категорії прикметників;
- синтаксична конструкція «узгоджене означення», способи перекладу українською та латинською мовою;
- парадигма I відміни, родові закінчення, винятки;
- найбільш уживані прийменники з Acc. і Abl. Уживання прийменників in і sub;
- парадигма іменників II відміни, родові закінчення, винятки, правило середнього роду;
- переклад латинською мовою дво- трьохслівних термінів з узгодженим і неузгодженим означенням;
- прикметники I групи, родові закінчення, узгодження з іменниками I-II відміни;
- дієприкметники минулого часу пасивного стану, сталі вирази;
- іменники III відміни (словникова форма, знаходження основи, поділ на типи)
- особливості закінчень приголосного типу іменників III відміни;
- особливості закінчень голосного типу іменників III відміни;
- особливості закінчень мішаного типу іменників III відміни;
- закінчення іменників чоловічого роду III відміни, винятки, вживання в термінах, сталі вирази;
- закінчення іменників жіночого роду III відміни, винятки, вживання в термінах, сталі вирази;
- закінчення іменників середнього роду III відміни, винятки, вживання в термінах, сталі вирази;
- іменники грецького походження середнього роду на -ma, жіночого роду на -sis, вживання в термінах;
- стоматологічна лексика (назви м'язів за їхньою функцією, зубна формула й латинські скорочення назв зубів, прийняті для її запису, професійні медичні вислови);
- прикметники III відміни, узгодження з іменниками I – III відміни, сталі вирази, вживання в термінах;
- дієприкметники теперішнього часу активної форми, сталі вирази;
- іменники IV – V відміни, винятки, сталі вирази, вживання в термінах;
- грецькі дублети іменників I-II відмін та їх вживання у клінічних термінах;
- грецькі дублети прикметників I-II відмін та їх вживання у клінічних термінах;
- грецькі дублети іменників III відміни та їх вживання у клінічній термінології;
- грецькі дублети прикметників III відміни та їх вживання у клінічних термінах;
- грецькі дублети іменників IV-V відмін та їх вживання у клінічній термінології;
- латинські та грецькі префікси. Числівники в ролі префіксів. Грецькі дублети латинських займенників і прислівників;
- структура діагнозів та їх переклад, найуживаніші європейські скорочення в клінічній термінології;

- хімічна номенклатура, назви хімічних елементів, кислот, солей, оксидів, складних ефірів;
- фармацевтичні частотні відрізки в назвах препаратів;
- ботанічна номенклатура, назви рослин у номенклатурі лікарської сировини;
- рецепт, його структура, розгорнуті і скорочені прописи рецептів, латинська номенклатура лікарських форм, додаткові написи в рецептах;
- найуживаніші дієслівні форми у рецепті;
- виписування рецептів на рідкі, м'які і тверді лікарські форми, скорочення в рецептах та читання рецептурних скорочень.

#### **Перелік практичних навичок:**

- вільне читання латинського тексту;
- правильне відображення на письмі звуків латинського алфавіту та латинізованих медичних термінів;
- практичне використання грецьких буквосполучень в словах грецького походження і їх правильна передача в медичних термінах;
- вільне володіння лексичним матеріалом і уміння класифікувати слова за відмінами з метою постановки орфографічно правильного написання закінчень;
- вільне конструювання анатомо-гістологічних термінів
- автоматизм у сприйнятті та письмовому відтворенні термінів-комполітів греко-латинського походження;
- вільний переклад основних клінічних діагнозів головних медичних галузей;
- написання назв фармацевтичних препаратів, що містять спеціалізовану фармакологічну, терапевтичну, хімічну та іншу інформацію;
- практичне застосування правил написання рецепта в перекладі і в розв'язанні рецептурних задач.

## **14. Рекомендована література**

### **Основна**

1. Латинська мова для студентів стоматологічних факультетів = Lingua Latina ad usum stomatologiae studentium: підручник / О. М. Беляєва, В. Г. Синиця, Л. Ю. Смольська, М. І. Гуцол; за заг. ред. О. М. Беляєвої. - К.: ВСВ "Медицина", 2015. - 496 с.
2. Латинська мова та основи медичної термінології: підручник/ Л.Ю.Смольська, П.А. Содомира, Д.Г.Шега та ін. ; за ред. Л.Ю. Смольської. - 3-є вид., переробл. і допов. - К. : ВСВ "Медицина", 2016. - 472 с.

### **Допоміжна**

1. Беляєва О. М. Латинсько-український тлумачний словник клінічних термінів / О. М. Беляєва. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 224 с.
2. Ілюстрований медичний словник Дорланда: у 2 т./Гол. ред. П. Джуль, Б. Зіменковський. – [укр. Пер. 29-го амер. вид.]. – Львів: Вид. дім «НАУТІЛУС», 2003. – Т.1. – 2003. – с. 1 – 1354; Т. 2. – 2003. – с. 1355 – 2688.
3. М.М.Закалюжний, Г.Б. Паласюк “Латинська мова і основи медичної термінології” Тернопіль “Укрмедкнига” 2004 – 224 с.
4. Міжнародна анатомічна номенклатура. Український стандарт. – К. : «Здоров'я», 2001 – 225 с.
5. Українсько-латинсько-англійський медичний енциклопедичний словник: У 4 / Укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – Т. 1: А-Д. – К. : Знання, 2012. – 704 с.; Том 2: Е-Н. – К. : Знання, 2013. – 744 с.; Т. 3. О-С / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 744 с.; Т. 4. Т-Я / укладачі: Л. І. Петрух, І. М. Головка. – К. : ВСВ «Медицина», 2016. – 600 с.
6. Черкасов В. Г. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) / Черкасов В. Г., Бобрик І. І., Гумінський Ю. Й., Ковальчук О. І. – Вінниця: Нова книга, 2010. – 392 с.

## **15. Інформаційні ресурси**

1. Львівський національний медичний університет. Режим доступу: <http://new.meduniv.lviv.ua/>
2. Міністерство освіти України. Режим доступу до Веб-сторінки: <http://mon.gov.ua>
3. Міністерство освіти і науки України. Режим доступу:



<http://mon.gov.ua/activity/education/vishha/baza.html>

4. Міністерство охорони здоров'я. Режим доступу до Веб-сторінки:

<http://www.moz.gov.ua/ua/portal/>

5. Розроблення освітніх програм: методичні рекомендації – [http://ihed.org.ua/images/biblioteka/rozroblennya\\_osv\\_program\\_2014\\_tempus-office.pdf](http://ihed.org.ua/images/biblioteka/rozroblennya_osv_program_2014_tempus-office.pdf)

6. TUNING (для ознайомлення зі спеціальними (фаховими) компетентностями та прикладами стандартів – <http://www.unideusto.org/tuningeu/>.

7. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти. Режим доступу до Веб-сторінки: <http://mon.gov.ua/content/Діяльність/Реформа%20освіти/07-metod-rekomendacziyi.doc>